

Voorwoord

Dit boekje beschrijft de grotendeels nog onbekende mogelijkheden die Eucalyptusbomen ons bieden. Afgezien van ***Eucalyptus gunnii***, die de meeste mensen wel zullen kennen, zijn de meeste soorten die voor de gematigde klimaatzones van Noord West Europa geschikt zijn, alleen bij een kleine groep liefhebbers bekend.

In de afgelopen 30 jaar is met veel vallen en opstaan ervaring opgedaan door diverse gespecialiserde kwekerijen. “De Groene Prins” en “Koala” hebben deze ervaring in kaart gebracht wat heeft geleid tot het uitgeven van deze brochure. Hiermee komt onze kennis en ervaring ten goede aan iedere Eucalyptusliefhebber.

Het is vooral een praktisch boekje, dat wil voorzien in een opvallend gebrek aan informatie over Eucalyptus. In de populaire tuinbladen is er helaas nagenoeg geen aandacht voor en in de bosbouw wil men liever geen “exoten” aanplanten. Hoveniers zijn veelal niet bekend met het Eucalyptus-assortiment. Hopelijk komt daar met deze publicatie verandering in! Dankzij de laatste grillige winters hebben we een schat aan nieuwe informatie die we u niet willen onthouden.

Doordat er een groeiend assortiment beschikbaar is, zijn er nu soorten in omloop, die voorheen alleen in het buitenland te vinden waren (Australië, Engeland, Nieuw Zeeland etc.).

Januari 2024

Eucalyptus neglecta met nieuw blad in het voorjaar

Wat Eucalyptus zo bijzonder maakt

In de eerste plaats is het een altijd groene/blauwgroene/zilverblauwe loofboom. En die zijn er niet veel in ons winter-kale land! Daarnaast hebben een aantal soorten prachtige stammen die jaarlijks vervellen zoals bij een plataan.

Een tweede eigenschap die bij de meeste soorten opvalt, is het grote verschil in blad tussen jeugd stadium en volwassenheid. Bij ***Eucalyptus perriniana*** b.v. zijn de jeugdblaadjes tot één rond blad vergroeid, rondom de takjes. Maar het volwassen blad ziet er bij deze soort totaal anders uit, namelijk afhangend en sikkelvormig.

Een derde eigenschap is de vaak krachtige aromatische geur, die voornamelijk vrijkomt bij het kneuzen van het blad. Deze geur verschilt van soort tot soort en toch ruiken alle soorten naar Eucalyptus! Sommige soorten worden om deze aromatische stoffen gekweekt (bv. ***Eucalyptus citriodora***), en tot etherische oliën of medicijnen verwerkt. Ook worden er insecten-werende produkten van gemaakt.

Een vierde bijzondere eigenschap is de extreem snelle groei van een aantal soorten: 2 tot 3 meter per jaar is geen uitzondering (b.v. ***Eucalyptus nitens***)!

Voor toepassing in kleine tot middelgrote tuinen is er gelukkig ook keus in soorten die wat rustiger groeien. Bovendien kunnen bijna alle soorten zonder schade teruggesnoeid worden, wat snijgroen oplevert dat bij velen geliefd is voor het bloemschikken.

Een vijfde eigenschap is medicinaal: de sterk aromatische soorten worden b.v. gebruik bij het stomen als men verkouden of griepig is. Dan worden verse bladeren met kokend water in een schaal overgoten, waarna de patient met het hoofd onder een handdoek de aromatische dampen inhaleert. Luchtwegen worden zo gedesinfecteerd.

Eucalyptus globulus bereikt in noord Portugal forse afmetingen!

in ons land ook mogelijk! ***Eucalyptus niphophila*** in het wild

De verzorging

De meest geschikte standplaats voor een Eucalyptus is de hele dag in de zon. Hoe minder uren zon, des te trager gaat de groei. Enkele soorten houden weliswaar stand in de schaduw, maar groeien dan langzamer (***Eucalyptus neglecta*** en ***Eucalyptus archeri***). Houd er bij het planten rekening mee dat sommige soorten nogal geneigd zijn om schuin van een muur of een bosrand weg te groeien, om maar zo veel mogelijk licht te vangen.

De grond moet voldoende luchtig zijn, zandgrond is ideaal!

Sommige soorten verdragen ook wel dichte bodems zoals klei of leem, zie **tabel 1** achterin deze brochure. Het regenwater moet voor de meeste soorten echter makkelijk in de grond weg kunnen zakken, zodat de wortels kunnen blijven ademen. Slecht afwaterende bodems moeten eerst gedraineerd worden, voordat men Eucalyptus gaat aanplanten.

Bemesting is onnodig, want Eucalyptus is van nature ingesteld op arme gronden, zoals die in het grootste deel van Australië (waar veel soorten vandaan komen) voorkomen. Een bodemverbetering met lavameel en op arme grond wat compost geeft een betere groei, maar koemestkorrels en andere organische mest is niet nodig. Alleen als Eucalyptus als kuipplant wordt gehouden, is een lichte en regelmatige bemesting nodig om de plant mooi en gezond te houden.

Als een Eucalyptus veel stikstof krijgt, gaat deze wel harder groeien, maar ook minder wortels vormen. Op latere leeftijd waaien zulke “obesitasbomen” vaak om en zijn in de kern al aan het verrotten. In een omgeving waar veel drijfmest door boeren wordt uitgereden kan men dan ook beter geen Eucalyptus planten.

Planten

Eucalyptus kan het allerbest als jonge plant direct in de volle grond worden gezet. Men graaft een plantgat dat iets groter is dan de pot, klopt de plant voorzichtig uit de pot (op zijn kop houden en niet aan de plant trekken maar de pot b.v. op een tafelrand tikken totdat de kluit loslaat), dompelt de kluit nog even in water als deze droog is en drukt de kluit na het planten stevig aan. De kluit moet stevig in contact staan met de omringende bodem. In droge periodes de net aangeplante boom de eerste weken goed nathouden!

Een goede planttijd is maart-april-mei, maar later is ook mogelijk. Als men in de herfst plant, is een grondige bescherming van de bodem met een laag denneschors van minstens 20 cm dik, aan te raden. Bij zeer extreem winterweer (gevoelstemperaturen onder -10°C) de net geplante boom afdekken met een kartonnen doos of een kunststof kuip, maar haal dit weer weg zodra het gaat dooien. Eucalyptus laat zich moeilijk na enkele jaren nog verplanten, kies dus meteen de definitieve plek: volle zon en op ruime afstand van gebouwen.

Snoeien

Eucalyptusbomen die te hoog geworden zijn, kunnen het best in maart teruggesnoeid worden. Dit kan radicaal zo'n 20 cm boven de grond bij bv. Eucalyptus *gunnii* als een dichte, struikvormige groei gewenst is en het jeugdblاد weer terug moet komen. Vrijwel altijd komt de hergroei al binnen enkele weken op gang uit slapende ogen die zich aan de wortelhals bevinden. Als een boom op b.v. 2 meter hoogte getopt wordt, ontstaat er eenzelfde beeld als bij een knotwilg. Voor de productie van snijgroen worden Eucalyptusbomen jaarlijks geknot.

Een boom kan ook te ijl gegroeid zijn, en “gekandelaberd” worden, d.w.z. dat alle hoofdtakken sterk worden teruggesnoeid. Na één groeiseizoen heeft zich dan weer een nieuwe, dichtere kroon en een iets dikkere stam gevormd.

Eucalyptus perriniana in Kew Gardens, Engeland

Eucalyptus diversicolor in het wild

Bloei

Alle soorten die matige tot strenge vorst verdragen, bloeien wit of crème. De bloei is soms uitbundig en aantrekkelijk voor honingbijen. Soorten die geel, oranje of rood bloeien zijn in ons klimaat jammer genoeg alleen geschikt als kuipplant. Hopelijk komen er in de toekomst kruisingen tot stand met winterharde soorten, zodat er misschien ook anders-kleurende hybrides gaan komen.

Eucalyptus debeuzevillei in bloei

Eucalyptus coccifera met bloemknoppen

Eucalyptus leucoxylon* var. *Rosea in bloei

Winterhard?

De term “winterhard” krijgt pas betekenis als men de plek kent, waar het om gaat. Een soort als ***Eucalyptus coccifera*** kan zeer extreme weersomstandigheden aan. Toch is de winterhardheid ervan beperkt tot de mildere gebieden van ons land, en deze soort kan langs de oostgrens bij zeer strenge kou gedeeltelijk of geheel bevroren. Hierbij moet wel één kanttekening worden gemaakt:

De verschillen in vorst-tolerantie tussen zaailingen van een Eucalyptussoort kunnen aanzienlijk zijn!

Van een zestal in de jungletuin van de Groene Prins aangeplante coccifera's blijken er twee het uiteindelijk heel goed te doen. Tot nu toe is er in ons land nog geen grootschalige selectie gedaan. We zijn sinds 2020 afhankelijk geworden van vermeerdering met zaad uit Nederlandse tuinen, toen Australië door de Corona-pandemie niets meer opstuurde. Deze boompjes worden “Hardy Dutch” genoemd. Als het mogelijk is, kan men beter niet één, maar b.v. drie of meer boompjes tegelijk planten. De kans dat daar een sterkere tussen zit, wordt groter naarmate men meer boompjes plant. Informeer naar de beschikbaarheid van zaad of zaaigoed (jonge plantjes in kleine potjes of zogenaamde plugjes) als u zelf grotere aantallen van een soort wilt gaan uitplanten.

Serieuze kwekerijen letten sterk op de herkomst van Eucalyptuszaad. Bij voorkeur moet zaad gewonnen zijn van bomen die op plaatsen met extreem lage wintertemperaturen groeien, zoals bv. sommige hooggelegen plateaus in de Snowy Mountains van Australië. Of tegenwoordig van eigen bomen hier! (Het stekken van Eucalyptus is nauwelijks mogelijk.)

Planten die volle zon krijgen, zijn aanmerkelijk beter tegen vorst bestand dan planten die maar een gedeelte van de dag in de zon staan.

Maar planten die in drassige grond staan, zijn gevoeliger voor vorst dan planten die op drogere grond staan. Verder is Eucalyptus gevoelig voor de combinatie zon-vorst-schrale wind. Er kan dan een zogenaamd vriesdroog-effekt optreden. Dit is te voorkomen door bij zulke weersomstandigheden de boom tijdelijk te beschermen met b.v. rietmatten of coniferen.

Eucalyptus nicholii heeft een felle kouperiode in maart 2018 tegen alle verwachting in goed doorstaan op een onbeschutte plek!

Het begrip “winterhardheid” heeft alleen betekenis als je over een bepaald gebied praat. Winterhard in Cadzand is iets heel anders dan winterhard in bv. Twenthe! Planten die hier in Steenwijkerwold winterhard zijn, zijn vrijwel zeker winterhard in heel Nederland.

Belangrijk: de temperatuurbelasting wordt ook bepaald door de wind. Het extra afkoelings-effect betekent dat b.v. windkracht 6 bij -2°C gelijk staat aan -12°C bij windstil weer!!!
Kijk dus niet alleen op de thermometer, ook op onderstaande tabel!

windkracht												
2	8	6	4	2	0	-2	-4	-6	-8	-10	-12	
3	7	5	3	1	-2	-4	-6	-8	-11	-12	-15	
4	6	4	2	-1	-4	-6	-9	-10	-13	-15	-18	
5	4	2	-1	-4	-7	-10	-13	-15	-18	-21	-23	
6	3	1	-2	-6	-9	-12	-15	-17	-20	-23	-27	
7	2	-1	-4	-8	-11	-14	-18	-19	-23	-27	-31	
8	0	-3	-5	-9	-13	-16	-19	-22	-26	-30	-34	
Temperatuur-> +8 +6 +4 +2 0 -2 -4 -6 -8 -10 -12												

Tabel 1– het windchill effect

Bij twijfel of de boom in de winter dood is gegaan is het verstandig om hem niet al te snel uit de grond te halen maar te wachten tot de groei weer inzet. U kunt hem dan afzagen tot daar waar de boom nog leeft. Ook lopen sommige soorten uit vanuit de wortelhals.

Hierna volgt een alfabetisch overzicht van soorten die matige tot strenge vorst aan kunnen. Als zulke vorst wekenlang aanhoudt, kunnen sommige soorten echter invriezen. Vaak lopen ingevroren Eucalyptusbomen in de zomer weer uit, maar soms zal men moeten herplanten of terugsnoeien na strenge winters. Omdat er ondanks de opwarming van ons klimaat nog steeds kans is op langdurige kou, is extra winterbescherming bij jonge bomen een goed idee!

De betekenis van de symbolen bij elke boom vindt u op de binnenkant van de achterkant van dit boekje. De vorsttolerantie van een bepaalde soort kan, bij verspreiding over een groot gebied, behoorlijk variëren!

Overzicht van vorstbestendige soorten

Soort	hardheid	hoogte	groeisnelheid	opmerkingen
<i>amygdalina</i>	●●	laag	langzaam	
<i>archeri</i>	●●●●●	middelhoog	vrij snel	grillige groei
<i>camphora</i>	●●●		vrij snel	hartvormig blad
<i>coccifera</i>	●●●		matig	kaarsrechte boom
<i>crenulata</i>	●●			kan in lichte schaduw
<i>dalrympleana</i>	●●	zeer hoog	snel	bosbouw
<i>debeuzevillei</i>	●●●●●	middelhoog	matig	allerhardste soort
<i>delegatensis</i>	●●	hoog	matig	
<i>glaucescens</i>	●●●	hoog	snel	1 van de meest blauwe
<i>gregsoniana</i>	●●	laag	langzaam	voor kleinere tuinen
<i>gundal</i>	●●●●	hoog	zeer snel	gunnii x dalrympleana
<i>gunnii</i> Azura	●●●●●	hoog	snel	de bekendste soort
<i>gunnii</i> Divaricata	●●●●●	hoog	snel	witte stam
<i>lacrimans</i>	●●●	middelhoog	matig	treurvorm
<i>macarthurii</i>	●●	hoog	snel	
<i>mittchelliana</i>	●●	laag	langzaam	smal blad, groeit alleen op Mount Buffalo
<i>moorei</i>	●●	laag	langzaam	
<i>neglecta</i>	●●●●	middelhoog	matig	kan in lichte schaduw
<i>nichollii</i>	●●●	middelhoog	matig	smal blad als een wilg
<i>nitens</i>	●●●	hoog	zeer snel	bosbouw, kaarsrecht
<i>niphophila</i>	●●●●●	laag	langzaam	"sneeuwminnend"
<i>nova-anglica</i>	●●	middelhoog	zeer snel	
<i>parvula</i>	●●●●●	middelhoog	snel	
<i>Pauciflora diverse subsp.</i>	●●● / ●●●●	middelhoog	matig	variabele soort
<i>perriniana</i>	●●●●●	middelhoog	zeer snel	jeugdbladd rondom takken
<i>pulverulenta</i>	●●	laag, breed	langzaam	voor bloemschikken
<i>rubida</i>	●●●	middelhoog	matig	
<i>saxatilis</i>	●●	laag	langzaam	
<i>stellulata</i>	●●●●●	middelhoog	langzaam	kan in drassige grond
<i>subcrenulata</i>	●●●	hoog	vrij snel	blad glanzend groen
<i>urnigera</i>	●●●●	middelhoog	matig	lijkt op gunnii, erg mooi
<i>vernicaosa</i>	●●	zeer laag	langzaam	zeldzaam
<i>viminalis</i>	●●	zeer hoog	snel	Woudreus!

- kuipplant, vorstgevoelig in de volle grond
- kuipplant, kan op zeer beschutte plaatsen in de volle grond
- voor beschutte plaatsen
- verdraagt veel kou en wind
- de allerhardste

Eucalyptus in een veranderend klimaat

Na ruim 30 jaar ervaring met allerlei soorten Eucalyptus kun je wel stellen dat we een goede indruk hebben van de hardheid van ons assortiment. In de 90-er jaren beleefden we nog enkele zeer strenge winters, alleen de snowgums (***debeuzevillei*** en ***niphophila***) overleefden dat.

Inmiddels beleven we een snelle opwarming van ons klimaat. Zeer hete, droge periodes komen vaker voor waardoor sommige inheemse bomen zoals eiken het steeds moeilijker krijgen. De bosbouw van de toekomst – die wat mij betreft omstreeks 2000 al is begonnen! – zal veel vaker exotische bomen moeten gebruiken. Geen monocultures zoals in zuid Europa, maar gemengde bossen met een natuurlijke uitstraling, waarin Eucalyptus een belangrijke rol vervult dankzij de enorme groeikracht – daar gaan we naar toe.

Door veel onderzoek en veredeling (o.a. dankzij Frans onderzoek tbv de bosbouw) beschikken we inmiddels over een prachtig assortiment. Van Nederlandse bomen die hun winterhardheid en vitaliteit hebben bewezen, zijn er nu onder de naam “Hardy Dutch” sterke zaailingen beschikbaar waaronder soms verrassende hybriden worden gevonden (zoals ***archeri x perriniana***).

Wij zijn er zeker van dat Eucalyptusbomen een mooie toekomst tegemoet gaan. De eerste progressieve bosbouwers zijn er al mee begonnen; onrealistische angst voor exoten weerhoudt anderen er nog van. Eucalyptus zaait zich niet zomaar uit, dus vrees voor het introduceren van een nieuwe plaag (het “Japanse duizendknoopsyndroom”) is ongegrond.

NB Op stikstofrijke bodems geen Eucalyptus toepassen, schrale bodem is het beste!

Het natste jaar ooit gemeten was 2023. Mocht er in 2024 toch nog strenge kou komen, dan kunnen we verliezen verwachten.

Overzicht beschikbare Eucalyptussoorten

Amygdalina	Nichollii
Archeri	Niphophila
Camphora	Nitens
Citriodora	Nova anglica
Coccifera	Parvula
Crenulata	Perriniana
Dalrympleana	Pulverulenta <i>ssp "baby blue"</i>
Debeuzevillei	Rubida
Delegatensis	Sideroxylon
Ficifolia	Stellulata
Glaucescens	Subcrenulata
Gregsoniana	Urnigera
Gundal	Urnigera <i>"intense blue"</i>
Gunnii diverse variëteiten	Viminalis
Gunni <i>ssp "divaricata"</i>	
Leucoxylon diverse variëteiten	
Neglecta	

Voorraden veranderen voortdurend, bestel svp tijdig!

Eucalyptuskweker Mary Rouw

TABEL 2

Eucalyptus soorten voor natte bodems:

Absolute mintemp in °F / °C

<u>E. camphora</u>	+3 / -16.5
<u>E. cinerea</u>	+8 / -13.5
<u>E. dalrympleana</u>	+3 / -16.5
<u>E. glaucescens</u>	-2 / -19
<u>E. gregsoniana</u>	+3 / -16.5
<u>E. gunnii</u>	-5 / -21
<u>E. rodwayi</u>	-3 / -19.5
<u>E. rubida</u>	+3 / -16.5

Het zijn richtgetallen.meerdere factoren spelen een rol:
Grond, standplaats, gevoelstemperatuur, gezondheid boom enz.

De Groene Prins
Gespecialiseerd in winterharde exotische tuinplanten

Foto's: Hans Prins en Martin Reimers.

Alles uit deze uitgave mag **met bronvermelding** vrij gebruikt worden.

Eucalyptus ficifolia 'Summer Red', populair in Mediterrane klimaten